

структури її семантичного еквівалента. Виявляється поділ фразеологічного значення на частини, що співвідносяться з окремими лексичними компонентами або словосполученнями компонентів у складі фразеологічних одиниць, тобто має місце певний ступінь аналізму фразеологічного значення. Чим ширша синтаксична структура ФО, тим більше ознак містить внутрішня форма, і тим більше ознак залучається до дериваційних процесів.

Внутрішній формі властива гнучкість, історична мінливість, здатність оновлюватися під впливом народної етимології, при актуалізації іншого логіко-семантичного аспекту, що знаходиться в латентному стані. Велику роль при формуванні внутрішньої форми відіграє пізнавальна діяльність свідомості та асоціативність мислення.

Література:

1. Бангерт И. А. Специфика семантики языковых знаков косвенной номинации (на материале системного исследования лексем и устойчивых словесных комплексов немецкого языка: автореф. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / И. А. Бангерт. – Москва, 1980. – 25 с.
2. Денисова О. И. Регулярность фразообразовательных процессов в современном немецком языке: автореф. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / О. И. Денисова. – Москва, 1983. – 29 с.
3. Дерибере М. Цвет в деятельности человека / М. Дерибере. – Москва : Издательство литературы по строительству, 1964. – 183 с.
4. Дерябин В. С. Чувства, влечения, эмоции / В. С. Дерябин. – Ленинград : Наука, 1974. – 258 с.
5. Дзивак О. Н. Лексика на обозначение цвета в современном украинском литературном языке: автореф. на соискание учен. степени канд. филол. наук О. Н. Дзивак. – Киев, 1974 – 34 с.
6. Золотова Л. М. К проблеме семантической мотивированности фразеологизмов современного немецкого языка (на материале системного исследования лексем и устойчивых словесных комплексов немецкого языка): автореф. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» / Л. М. Золотова. – Москва, 1978. – 24 с.
7. Кунин А. В. Замена компонентов фразеологизмов как стилистический прием / А. В. Кунин // Иностранные языки в школе. – 1977. – № 2. – С. 3–12.
8. Мелерович А. М. К вопросу о типологии внутренних форм современного русского языка / А. М. Мелерович // Активные процессы в области русской фразеологии. – Иваново, 1980. – С. 17–21.
9. Мурьянов Л. Ф. К интерпретации старославянских цветообозначений / Л. Ф. Мурьянов // Вопросы языкознания. – 1978. – №5. – С. 93–110.
10. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды / В. Н. Телия // Языковая номинация. Виды наименований // В. Н. Телия. – Москва : Наука, 1977. – С. 129–221.
11. Телия В. Н. Типы языковых значений: связанное значение слова в языке / В. Н. Телия. – Москва : Наука, 1981. – 269 с.
12. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативный единиц / В. Н. Телия. – Москва : Наука, 1986. – 143 с.
13. Шерцль В. И. Названия цветов и символическое значение их / В. И. Шерцль // Филологические записки. – Воронеж, 1884. – 70 с.
14. Küpper H. Wörterbuch der deutschen Alltagssprache. Bd.1 / Heinz Küpper. – München : Deutscher Taschenbuch Verlag, 1971. – 238 S.

УДК 001.4:81'1

Т. В. Кулікова,

Кременчуцький університет економіки, інформаційних технологій і управління, м. Кременчук,

В. В. Деркач,

Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, м. Сімферополь

ДЕРИВАЦІЯ ТЕРМІНІВ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті аналізується сучасний стан термінології мережі Інтернет у контексті сучасного розвитку науки і техніки. Розглядається система термінів мережі Інтернет у семантико-дериваційному та функціональному аспектах, визначені основні джерела та способи їх номінації, подана характеристика лексичних одиниць на позначення об'єктів та процесів у галузі мережі Інтернет.

Ключові слова: інтернет, термін, деривація, термінологічна номінація.

В статье анализируется современное состояние терминологии сети Интернет в контексте современного развития науки и техники. Рассматривается система терминов сети Интернет в семантико-деривационном и функциональном аспектах, определены основные источники и методы их номинации, подана характеристика лексических единиц на определение объектов и процессов в отрасли сети Интернет.

Ключевые слова: интернет, термин, деривация, терминологическая номинация.

This article is analyzed a current state of terminology of the Internet in the context of modern development of science and equipment. The system of terms is considered of the Internet semantiko-derivational and functional aspects, the main sources and ways of their nomination, the presented characteristic of lexical units are defined for designation of objects and processes in the field of the Internet.

Modern stage of development of science and technology is characterized the rapid introduction of computers in our lives. This is a natural process – new technologies are in everyday use, while it is not common has the means necessary to refer to new concepts. New terminological units and linguistics – new the objects of study.

The main directions of terminological work in Ukraine provide for coordination of the national and international terminology, develop methodological foundations for the unification of terminology, their enrichment at the expense of own linguistic units and necessary in the present lexical borrowing (theoretical aspect), the participation of the Ukrainian terminology in the work of international organizations on standardization (pragmatic aspect), enter into various terminological dictionaries in cooperation of specialists in the relevant fields of science and equipment and philologists (applied aspect).

As you know, the first computer terminology was barely not entirely borrowed from the English language. However, many English terms today it does not require translation, as it has received General acceptance and apply as a result of transliteration (directory, file, program). There are cases of borrowing from this language, when saved Latin writing (Internet, CD-ROM, E-mail, on-line, offline, WEB, Windows, WORD, and others). Use a lot of borrowed words, some of them are useful because the Ukrainian version accurately reflects the content of the concept.

The analysis gives reason to believe, the main body terminology the Internet has already formed, but requires a thorough streamlining and standardization. The main direction of work in this terminology remains practical aspect, namely the

improvement, which manifests itself in a desire to avoid such unnecessary in terms of phenomena such as synonymy, pace, the complexity nature of time, overload of foreign language units. Necessary is also the publication of dictionaries timing the Internet Ukrainian language for different categories users.

Key words: Internet, term, derivation, terminological nomination.

Термінологічна система галузі інформаційних технологій належить до наймолодших систем, оскільки виникла наприкінці ХХ сторіччя разом із виникненням і розвитком комп'ютерних та інформаційних технологій. Основні напрями термінологічної роботи в Україні передбачають узгодження національної та міжнародної термінології, вироблення методологічних засад уніфікації терміносистем, їх збагачення за рахунок власних мовних одиниць і необхідних на даний час лексичних запозичень (теоретичний аспект), участь українських термінологів у роботі міжнародних організацій з питань стандартизації (прагматичний аспект), укладання різного роду термінологічних словників у співпраці фахівців відповідних галузей науки і техніки та філологів (прикладний аспект).

Особливості термінологічної номінації в українській та в інших слов'янських мовах ґрунтовно проаналізовані у працях А. А. Бурячка, Н. В. Васильєвої, В. П. Даниленко, З. І. Комарової, Т. І. Панько, Н. В. Подольської, О. В. Суперанської, А. Є. Супруна та ін. [2; 3; 8].

Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк вважають, що термін трактується як «слово з певним означеним змістом, з фіксованим для спеціальної наукової галузі значенням, що дає змогу точно і ясно уявити собі певну річ, певну дію та певний процес» [8, с. 145]. Із ними погоджується професор В. П. Даниленко [4].

А. Я. Коваленко підкреслює, що це слова чи словосполучення емоційно нейтральні, які вживаються для точного вираження понять та назв предметів [6, с. 257].

Актуальність статті зумовлена тим, що сучасний етап розвитку науки та техніки характеризується бурхливим впровадженням комп'ютерів у наше життя. Це природний процес – нові технології входять у повсякденне вживання, тоді як загальноприйнята мова не володіє засобами, які необхідні для позначення нових понять. З'являються нові термінологічні одиниці, а для лінгвістики – нові об'єкти дослідження. Цю терміносистему розглядали такі мовознавці, як С. А. Карпіловська, О. М. Косак, С. Л. Маньковський, О. А. Дмитрієва, О. О. Рибалко, С. С. Гладковський, Д. В. Щерба, Л. Бондарчук, А. Ніколаєва, І. В. Соколова, О. І. Пічкур, М. С. Трещева, Р. Мисак, та ін. [5; 7; 11; 9; 10]. Терміни мережі Інтернет розглядали в різних аспектах. Наприклад, Л. Бондарчук у статті «Українська комп'ютерна терміносистема: від хоасу до системи» розглядає проблему систематизації та класифікації термінів [1], Д. В. Щерба аналізує засоби запозичення та асиміляції комп'ютерних термінів [11].

Завданням статті є аналіз системи термінів мережі Інтернет у семантико-дериваційному та функціональному аспектах, що дозволить визначити основні джерела та способи їх номінації.

Матеріалом дослідження є слова та словосполучення української мови, які з'явилися протягом останніх десятиріч на позначення об'єктів та процесів у галузі мережі Інтернет.

Як відомо, спочатку комп'ютерна термінологія була ледве не повністю запозиченою з англійської мови. Правда, багато англійських термінів сьогодні вже не потребують перекладу, оскільки набули загального визнання і застосовуються як результат транслітерації (*каталог, файл, програма*). Непоодинокі випадки запозичень із цієї мови, коли зберігається латинське написання (*Internet, CD-ROM, E-mail, on-line, offline, WWW, Windows, WORD* тощо). Використовується безліч запозичених слів, деякі з них є доцільними, оскільки український відповідник неточно відображає зміст поняття (наприклад, *сервер – станція зв'язку із зовнішньою мережею, дигітайзер – перетворювач у цифрову форму, стример – накопичувач на магнітній стрічці, хост – віддалений комп'ютер, керування комунікаціями* тощо). Але деяким можна було б підібрати український аналог (*броузер – переглядач, контролер – пристрій керування, конфігурація – склад, інтерактивний – діалоговий, плотер – графобудівник, сортування – упорядкування, драйвер – керівна програма, інсталяція – установка* тощо).

Бурхливий розвиток комп'ютерних технологій та обчислювальної техніки, використання у всіх сферах суспільного життя призвели до виникнення нових термінів. Переважна більшість термінів, що виникають спонтанно, належать до професійного сленгу, що зрозумілий окремому прошарку користувачів. Зрозуміло, що цей сленг далекий від наукової термінології, в якій кожному з цих слів є певний відповідник (*хард – вінчестер, жорсткий диск, кватирки – Windows, сідок – CD-ROM, коннектитись – з'єднуватись за допомогою комп'ютера, вжикалка – матричний принтер* тощо).

Термінологічна номінація, під якою розуміємо процес найменування спеціальних понять науки і техніки, безпосередньо пов'язана з мовною номінацією.

Найчастіше іншомовні запозичення репрезентуються (графічно та семантично) в термінологічній системі Інтернет такими засобами деривації, як: транскрипція, транслітерація, калькування, афіксація, складання, скорочення, аббревіація, словосполучення.

Транскрипція (від лат. transcriptio – переписування) – передача звуків іншомовного слова за допомогою літер алфавіту мови перекладу. Наприклад, у цій терміносистемі всі терміни є запозиченням з англійської мови, а саме:

банер, клієнт, хіт хост, мультимедія, протокол, сервер, трафік, контент.

Транслітерація (від лат. trans – крізь, через та litera – літера) – передача літер іншомовного слова за допомогою літер алфавіту мови перекладу. При транслітерації також іноді спостерігається зсув наголосу. Наприклад: **браузер, кракер, файл, хакер, гіпертекст, інтернет провайдер**

Калькування (від фр. calque – копія, наслідування) – слово або вираз, що являє собою переклад по частинах іншомовного слова з матеріалу рідної мови. Наприклад: **булеві (логічні) оператори, виділена лінія, «вогненна стіна», дзеркальний сервер, дзеркало, шлях, фоновий звук, біт у секунду (біт/с), концептуальний пошук, група листування.**

Аналіз запозичених власне інтернет-термінів дозволяє зробити висновок, що творення нових термінів на основі калькування є одним з найпродуктивніших. Калькування відноситься до «неповних запозичень», оскільки при калькуванні запозичується лише внутрішня форма слова чи семантична структура словосполучення. Цей спосіб «має особливе значення у наш час, коли бурхливий розвиток науки викликає необхідність у великій кількості нових термінів для оформлення нових і деталізації усталених понять» [11: електронний ресурс].

Афіксація в українській термінології найчастіше діє спільно зі структурним і семантичним калькуванням. Проаналізувавши морфемну структуру термінів мережі Інтернет в українській мові, можна констатувати, що деякі з них мають похідну основу і творяться вони способами префіксації та суфіксації.

При суфіксальному способі термінотворення новий термін утворюється шляхом приєднання до твірної основи суфікса. Активно використовується при творенні досліджуваних термінів іншомовний суфікс **-ації(а)** та його варіанти **-яції(а)**,

-цій(а), -ій(а): **авторизація, аутентифікація** (установка достовірності особи, яка одержує доступ до системи або її окремих функцій); **індексація** (автоматичний лексичний аналіз і розбір текстових матеріалів сайту, який створюється спеціальними програмами (пошуковими роботами) з метою складання списку використовуваних слів і виразів. Далі цей список використовується під час пошуку інформації в різних ресурсах інтернету за запитом користувача); **модерація** (контроль за інформацією, що розміщується користувачами на інтернет-сайтах); **оптимізація** графіки (максимальне зменшення розміру файлів із зображеннями при збереженні їх прийнятної якості. Використовується для забезпечення високої швидкості завантаження веб-сторінок); **реєстрація** доменного імені (закріплення певного доменного імені за користувачем у реєстраційній базі даних організації, що координує розподіл доменних імен); **навігація** (способи переміщення по сайту).

Ряд термінів мотивуються дієслівними основами і створені за допомогою запозиченого суфікса **-ер** та його варіантів **-ор, -тор, -атор**. Цей суфікс може вказувати на особу та виконавця дії: **веб-майстер** (фахівець, що забезпечує функціонування сайту); **модератор** (відповідальний за модерацію, тобто за поведінку читачів в news- або echo-конференціях, інтернет-сайтах, що має право карати і заохочувати інших користувачів у місцях спілкування відповідно до правил даного співтовариства, і що відповідає за порядок на всьому форумі (чаті) або його частині); **провайдер** (компанія або інша організація, що надає послуги Інтернет підключення до Інтернет через свої комп'ютери (що є частиною Інтернет), хостинг і т.д.); **промоутер** (людина або організація, що займається просуванням сайту в інтернеті); **хостер** (організація, що професійно займається наданням послуг хостингу).

Цей же суфікс може вказувати на назву пристрою, механізму, приладу: **банер** (реklamний блок (графічний або текстовий), який використовується в інтернеті для залучення користувачів на сайти); **браузер** (програма для перегляду HTML-документів); **сервер** (комп'ютер, на якому зберігаються файли веб-сайту, призначений для обробки запитів через Інтернет).

У процесі префіксального словотворення термінів мережі Internet активно використовується префікс **веб-**, значення якого походить від англійського **Web** – «паутиння». У контексті Internet вживається як синонім WWW: **веб-дизайн, веб-пошта, веб-сторінка, веб-документ, веб-портал, веб-сайт, веб-майстер, веб-сервер, веб-додаток, веб-чат**.

Усі ці терміни мотивуються запозиченими словами з англійської (дизайн, сервер, сайт, чат), із німецької (пошта), з італійської мов (портал), хоч серед них є і власне українські (додаток, сторінка).

У терміносистемі мережі Інтернет в українській мові способом складання утворена значна кількість термінів. Наприклад, складні терміни, що утворені в результаті складання слів: **макрокоманда, інтерфейс, мікрофайл, мультисистема, мегослово, офлайн, онлайн**. Серед них є і терміни, які утворилися складанням основ, що супроводжуються суфіксацією: **мінідрайвер, автозапуск, гіперпосилання**.

Основа **інтернет-**, як і інші нові запозичені основи, виконує переважно функцію категоризатора, виразника належності різних об'єктів номінації до Інтернету. Багато нових слів-термінів у мережі Інтернет утворюються за допомогою слова Інтернет, на зразок *інтернет-біржа, інтернет-кафе, інтернет-магазин, інтернет-новини, інтернет-реклама* тощо. Зрушення в одній ділянці мовної системи призводять до своєрідної «ланцюгової реакції» в ній, до появи ділянок-противаг такому зрушенню для відновлення нестійкої рівноваги в лексиконі. Джерела не фіксують у професійному українському лексиконі простих афіксальних похідних від слів *інтернет* чи *інет*. У загальному українському мовному вжитку функціонують такі номінації, як *інтернет-продавець, інтернет-фан, інтернетоголік, інтернетоман, интернафт, инетоман, инетівський друг*.

Відсутність похідних від **інтернет** дієслів спричинило необхідність уточнення дії, спрямованої на роботу з Інтернетом. Такі функції виконують словосполучення на зразок *підключитися до Інтернету, розмістити в Інтернеті, запустити в Інтернет, шукати в Інтернеті, блукати Інтернетом, скачати з Інтернету, сидіти в Інтернеті, мешкати в Інтернеті* тощо.

Інтернаціональними для комп'ютерної термінології є скорочення **e-**(електронний), його продуктивність висока й має тенденцію до росту. Крім загальноновживаного e-mail (електронна пошта), функціонують й інші терміни із компонентом **e-**: **e-книга, e-гроші, e-форма, e-комерція, e-сервіс, e-навчання, e-ринок, e-словник, e-видання, e-бібліотека, e-картоотека**.

Абревіація є одним із активних способів словотворення. Суть її полягає в тому, що в одне слово об'єднуються частини двох або більше слів. Поширення різного виду абревіатур пов'язане, насамперед, із прагненням мовців стисло виражати складні найменування нових установ, предметів, понять. Абревіація, власне, нового слова не утворює, оскільки абревіатура співіснує в мові із складною назвою для означення того чи іншого багаточленного найменування, виступаючи її своєрідним синонімом [9].

У термінології мережі Інтернет велика кількість ініціальних абревіатур, які передають вихідне іншомовне скорочення: **BBS (Broadcast Bulletin System – Електронна дошка оголошень); CERT (The Computer Emergency Response Team – Група реагування з питань комп'ютерної безпеки); CGI (Common Gateway Interface – Стандартний шлюзовий інтерфейс); DNS (Domain Name System – Доменна система імен); FAQ (Frequently Asked Question – Питання, що часто задаються); FTP (File Transfer Protocol – Протокол передавання файлів); FYI (For Your Information – До вашого відомо); HTML (HyperText Markup Language – Мова гіпертекстової розмітки); HTTP (HyperText Transport Protocol – Протокол передачі гіпертекста); ICP (Internet Content Provider – Інтернет контент провайдер); ICQ, IP (Internet Protocol – Протокол Інтернет); ISDN (Integrated Services Digital Network – Цифрова мережа інтегрованих послуг); ISP (Internet Service Provider – Інтернет сервіс провайдер); RFC (Request for Comments – Запит для коментарів); SQL (Structured Query Language – Мова структурованих запитів); URL (Uniform Resource Locator – Уніфікований локатор ресурсів)**.

Терміни-словосполучення утворюються внаслідок поєднання в одне ціле кількох слів, що виражають певне термінологічне поняття. Словосполучення термінологічної системи мережі Інтернет побудовані способом узгодження: *активний вміст, динамічна веб-сторінка, доменне ім'я, банерна реклама та керування: оптимізація графіки, процес індексації, реєстрація доменного імені, система видалених публікацій, лічильник звернень і т.д.*

Таким чином, проведений аналіз дає підстави вважати, що основний корпус терміносистеми мережі Інтернет уже сформувався, але потребує ґрунтовного впорядкування та нормалізації. Основним напрямком роботи в цій терміносистемі залишається практичний аспект, а саме: удосконалення, що виявляється в прагненні уникнути таких непотрібних у термінології явищ, як синонімія, полісемія, багатокомпонентність термінів, переважання іншомовними одиницями. Необхідним є також видання словників термінів мережі Інтернет українською мовою для різних категорій користувачів.

Література:

1. Бондарчук Л. Українська комп'ютерна терміносистема: від хоасу до системи / Л. Бондарчук // Мовознавство. – К., 2008. – № 1. – 104 с.

2. Бурячок А. А. Спільні словотворчі процеси в іменниковій термінології східнослов'янських мов [Текст] / А. А. Бурячок. // Науково-технічний прогрес і мова – К. : Наукова думка, 1978. – С. 161–194.
3. Даниленко В. П. О терминологическом словообразовании / В. П. Даниленко // Вопросы языкознания, 1978. – № 4. – С. 76–86.
4. Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического писания / В. П. Даниленко. – М. : Наука, 1977. – 246 с.
5. Карпіловська Є. А. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика / Є. А. Карпіловська. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 188 с.
6. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: [навчальний посібник] / А. Я. Коваленко. – 2001. – 290 с.
7. Коссає О. М. Англо-українсько-російський словник з інформатики та обчислювальної техніки [Текст] / О. М. Коссає, С. Л. Маньковський. – Львів : Світ, 1991. – 488 с.
8. Панько Т. І. Українське термінознавство: Підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
9. Склад і структура термінологічної лексики української мови / [за ред. А. В. Крижанівської]. – К. : Наукова думка, 1984. – 192 с.
10. Українська термінологія і сучасність : Зб. наук. праць. Вип. VI / [відп. ред. Л. О. Симоненко]. – К. : КНЕУ, 2005. – 448 с.
11. Щерба Д. В. Засоби запозичення та асиміляція англомовних комп'ютерних термінів [Електронний ресурс] / Д. В. Щерба – <http://eprints.zu.edu.ua/>

УДК 81:811.111

О. О. Кульчицька, Е. А. Балог,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ

МОВЛЕННЄВИЙ КОД «ДЕВ'ЯТИ ОПОВІДАНЬ» ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА

Стаття присвячена питанню мовленнєвого коду «Дев'яти оповідань» Дж. Д. Селінджера. Мовленнєвий код трактується як спосіб дискурсу, що використовується усіма учасниками комунікації і є елементом вербального контексту. У художньому творі мовленнєвий код можна розглядати як єдність двох складових – зовнішньої комунікації (між автором і читачем на макрорівні комунікації) і внутрішньої комунікації (між персонажами твору на макрорівні комунікації); при цьому очевидно, що перша включає в себе другу.

У збірці оповідань Селінджера зовнішня комунікація набуває форм розповіді всезнаючого наратора або одного із персонажів. Всезнаючий наратор презентує події як сторонній споглядач, подаючи ряд окремих деталей як контекстне тло історії. Розповідь від першої особи більш емоційно забарвлена, хоча оповідач намагається об'єктивно презентувати події чи передати свій психологічний стан на той момент; він також висловлює оцінку, що нетипово для розповіді всезнаючого наратора. Одна із характерних рис зовнішньої комунікації «Дев'яти оповідань» – це широке використання імплікатур.

Система внутрішньої комунікації у збірці Селінджера складна і різноманітна. Можна запропонувати такі критерії аналізу персонажного дискурсу: вік співрозмовників (дитина / дорослий), наявність / відсутність імплікатур мовчання або замовчування певної інформації, використання / відсутність брехні. Діти в оповіданнях Селінджера розмовляють «як діти» (розмовний стиль мовлення, перерване мовлення, перебивання співрозмовника, сконцентрованість на власних проблемах і неухважність до питань, що їх піднімає співрозмовник, небажання підтримувати розмову, іррелевантність, непослідовність) або «як дорослі» (використання високого стилю, роз'яснення, обговорення філософських і соціальних проблем). Діти часто використовують мовчання, але не вдаються до брехні; їх мовлення позбавлене імплікатур. Мовлення дорослих, навпаки, багате на імплікатури, вони можуть вдаватися до замовчування важливої інформації або до прямої брехні.

Ключові слова: мовленнєвий код, контекст, мікрорівень / макрорівень комунікації, внутрішня комунікація, зовнішня комунікація, імплікатура.

Стаття посвячена проблеме речевого кода «Девяти рассказов» Дж. Д. Сэллинджера. Речевой код трактуется как способ дискурса, используемый всеми участниками процесса коммуникации, как элемент вербального контекста. В художественном произведении речевой код представляется единством двух составляющих – внешней коммуникации (между автором и читателем на макроуровне коммуникации) и внутренней коммуникации (между персонажами произведения на микроуровне коммуникации).

В сборнике рассказов Сэллинджера внешняя коммуникация принимает формы рассказа всезнающего нарратора или одного из персонажей. Всезнающий нарратор передает ход событий как посторонний наблюдатель, представляет ряд конкретных деталей как контекстный фон истории. Рассказ от первого лица более эмоционально окрашен, хотя рассказчик стремится объективно излагать события или передавать свое психологическое состояние на тот момент; он также выражает оценку, что нетипично для рассказа всезнающего нарратора. Одной из характерных черт внешней коммуникации «Девяти рассказов» является широкое использование импликатур.

Система внутренней коммуникации в сборнике Сэллинджера сложна и разнообразна. Можно предложить следующие критерии анализа дискурса персонажей: возраст собеседников (ребенок / взрослый), наличие / отсутствие импликатур, молчание или замалчивание определенной информации, использование / отсутствие лжи. Дети в рассказах Сэллинджера разговаривают «как дети» (разговорный стиль речи, перерванная речь, перебивание собеседника, сосредоточенность на собственных проблемах и невнимании к проблемам собеседника, нежелание поддерживать разговор, иррелевантность, непоследовательность) или «как взрослые» (использование высокого стиля, разъяснения, обсуждение философских и социальных проблем. Дети часто прибегают к молчанию, но не ко лжи; их речь не содержит импликатур. Речь взрослых, наоборот, характеризуется широким спектром импликатур; они прагматично замалчивают важную информацию или открыто лгут.

Ключевые слова: речевой код, контекст, микроуровень / макроуровень коммуникации, внутренняя коммуникация, внешняя коммуникация, импликатура.

The article highlights the issue of speech code, a shared mode of discourse, as an element of verbal context in «Nine Stories» by J.D. Salinger. In the works of fiction, speech code may be regarded as a unity of two constituents – outer communication (macro-level communication between the author and the reader) and inner communication (micro-level communication between characters), the former actually including the latter.

In Salinger's book, outer communication takes the form of a story told by the omniscient narrator or by one of the characters: the omniscient narrator presents the events through the eyes of an outsider providing important elements of contextual background; the first person narrations are more emotionally charged, though the narrator aims at objective presentation of facts and his own emotional state at a certain point; he also passes judgments, which is not typical of the omniscient narrator. The most noticeable feature of outer communication in «Nine Stories» is the use of implicatures.